

Transkribering: Karriärstegsreformen 2

Lista över medverkande

KH: = Karin Hahn

GGs: = Gunilla Granat Silén

SW: = Samuel Wennerholm

BÅ: = Björn Åstrand.

KH: Skolverkets podd om karriärstegsreformen väckte stort intresse, och många lärare har gjort sin röst hörd på vår Facebook efter att ha lyssnat.

”Det hade varit mycket mer intressant att höra vad lärarkåren säger. Det är ju vi som ska fortsätta göra jobbet tillsammans, trots att 60–70 procent av oss inte har fått några förstelärlöner eller lärarlönelyft. Hur intressant är fortsatta samarbeten då?”

Ja såhär lät alltså en av de kommentarer som vi har fått på Facebook. Det som också har hänt sen vår förra podd producerades är att utredningen om en bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner har kommit med sitt slutbetänkande. Vi ska titta lite närmare på den, vad tänker lärarna om den? Ja det ska det handla om idag. Jag säger välkommen nu till Gunilla Granat Silén, gymnasielärare utanför Stockholm som har erfarenhet av olika roller inom ramen för reformen. Och Samuel Wennerholm grundskolelärare i Göteborg. Dessutom välkomnar vi Björn Åstrand som är ansvarig för utredningen och till vardags lektor i Umeå. Jag har lite svårt att bestämma mig vad det gäller den här nya utredningen om det är en karriärreform 2.0 eller är det reformvård i förhållande till tidigare reformer som det handlar om? Vad säger ni?

GGs: Jag tycker att den här utredningen innehåller väldigt mycket nytt, så jag säger att det är en karriärreform 2.0.

SW: Och jag säger att det är väl både och, och som Gunilla säger att det är något helt nytt.

BÅ: Och jag tänker att det begreppet reformvård är intressant också i sammanhanget, att faktiskt vi behöver liksom jobba vidare på idéer som vi har haft och förädla dem och slipa bort sånt som är problem till exempel om en reform försvårar samarbete. Och vi vet att samarbete är viktigt, då behöver vi vårda den reformen och finna nya lösningar som kan förädla de viktiga grundprinciperna, men ta bort det som gör att det blir dysfunktionellt.

KH: Ja det finns fortfarande kritik mot karriärstegsreformen, och än mer mot lärarlönelyftet. En majoritet av de lärare som har deltagit i Statskontorets uppföljning, de anger att de är

mycket eller ganska negativt inställda till karriärstegsreformen. Sen ser lärare också fördelar med reformen och det ska vi återkomma till. Nu går vi in i en period med hög lärarbrist och ett av syftena med utredningens förslag är ju att öka attraktionskraften i läraryrket. Det här skulle ju redan karriärstegsreformen bidra till. Hur tänker ni här? Hur har det blivit?

GGs: Alltså jag känner mig lite tveksam till om den verkligen har bidragit till det. När reformen kom så sjösattes den så både snabbt och med ganska vaga instruktioner så att alltså förstelärarnas roll ser väldigt olika ut och på olika skolor. I bästa fall så finns det nog en tydlig struktur där förstelärarna leder ett långsiktigt kollegialt lärande. Till exempel så som det var i läsluftet då, och där det verkligen då sker en kulturförflyttning och en kollegial utveckling. Och då tror jag den har haft en positiv effekt och faktiskt bidragit till att höja attraktiviteten. Men ofta och på många platser är det nog mer så att förstelärarnas roll består i enstaka punktinsatser, temadagar, föreläsningar runt någonting som för tillfället är på tapeten eller modernt. Och för många lärare tror jag det då hamnar lite mer på det här kontot av liksom för fortbildningströtthet. Och fortbildningströttheten är liksom ett resultat av den här snabba förändringen som har varit i skolan under de senaste åren där mycket kompetensutveckling har kommit just uppifrån och utifrån. Både från staten och från huvudmännen. Och då är jag inte särskilt över... då tror jag inte reformen har gjort läraryrket som sådant mer attraktivt. Men samtidigt så får man komma ihåg att reformen också har fungerat väldigt utvecklande för de som har deltagit i nätverk av förstelärare. Så det är lite både och.

KH: Det är både och, och den här olikheten i hur det ser ut lokalt. Den är ju väl känd idag. Och resonemangen som du för om skolutveckling uppifrån eller nerifrån, alternativt uppifrån då, det var det vi pratade väldigt mycket om i vår förra podd. Hur ser din erfarenhet ut Samuel?

SW: Det är lite blandat när förstelärarnas uppdrag har kopplat tydligt till både forskning och det som är vårt uppdrag, så har det känts utvecklande på min skola, och både roligt också. Men jag har också varit med om det motsatta. På min skola så har vi arbetat med kollegialt lärande och då i form av LS, alltså learning study. Och jag tänker att det finns flera roller för förstelärare där, men det arbetet kan också ledas av andra lärare som har den kompetensen. Och just den här metoden handlar mycket om att bygga en lärandekultur. Och den är beroende av att lärare vill samarbeta och ser nytta med kollegialt lärande.

KH: Det är jättespännande det här med att bygga en lärande kultur som jag vet att du har jobbat mycket med. Det vill jag gärna prata mer om. Men det som du beskriver, det är ett jättebra exempel på skolutveckling från professionen, eller i professionen. Och systemet med förstelärare har ju på många håll bidragit till just det, mer skolutveckling inifrån. Och där har förstelärare och lektorer på många håll blivit som språkrör. För det är ju så att om

utvecklingen drivs också inifrån verksamheten, då har det en jättestor betydelse för resultatet. Ja i vårt Facebook-flöde så ger lärare uttryck för att lärare själva inte hörs i debatten eller blir lyssnade på så mycket. Och vad har du att säga om det här Björn? Vad vet man om vad lärare tycker?

- BÅ: Vi vet en hel del om det här utifrån olika uppföljningar, till exempel Statskontorets uppföljning, så har vi haft en bred representation i utredningen från lärarfacken, skolledarna, friskolornas riksförbund, SKL, alltså alla som är inblandade i den här diskussionen har varit med runt bordet. Jag tror det är ganska väl känt vari problemen ligger i här, ska man bygga någonting som är viktigt för lärare och skolledare så måste man ju börja med att också lyssna på lärare och skolledare.
- GGS: Det är viktigt att få höra liksom att man är medveten om de här problemen som finns. För jag tror att många lärare ute i landet liksom undrar hur pass väl liksom de här problemen är kända.
- KH: Ni skriver i utredningen att man vill komma tillrätta med uppmärksammade problem i enskilda reformer som karriärstegsreformen. Sen skriver ni också om att just den här samlade effekten av olika reformer kan bli större än vad den är idag liksom, mer utväxling. Hur menar du här?
- BÅ: Ja alltså det var ju OECD som tittade på det svenska skolsystemet och la sin syn på vilka problem som finns där, och skolkommissionen jobbade vidare med dem. Och de handlar ju i huvudsak om att vi har det som de kom att kalla systemsvagheter. Det är sviktande kapacitet hos de olika skolhuvudmännen. Det är skolsegregation. Att systemet är uppsplittrat på olika sätt. Så det finns en ganska samstämmig bild egentligen av hur de här problemen ser ut, vi har för svaga system för att låta lärare och rektorer utvecklas karriärlångt. Alltså vi har för stor tilltro till att vi ger lärare en bra utbildning före de börjar jobba, och sen ska den liksom räcka hela yrkeslivet där vi ser att den stora utmaningen det är att etablera ett system där lärare får möjlighet att fördjupa sin kompetens, gå vidare i sin utveckling, under hela karriären. Man kanske är lärare i 40 år och då kommer situationen att förändras och man måste ju få bygga vidare på – nu kan jag det här och då vill man förfina sina färdigheter och blir duktigare i att göra det som är det centrala för lärare att undervisa.
- KH: Vi går igen tillbaka till vårt Facebook-flöde och lyssnar på en lärarröst. ”Hela felet med förstelärartjänsterna är godtyckligheten. Det krävs ingen ytterligare utbildning för att bli förstelärare. Det innebär att kollegiet inte kan förstå hur valet har gått till. De kanske inte alls tycker att just den här läraren är särskilt kunnig på det område han eller hon ska utveckla.” Ja det var en röst, ett citat från Facebook-flödet. Syftet med det här nya förslaget om ett professionsprogram, det handlar väl egentligen om att öka yrkets attraktionskraft och att skapa möjligheter för lärare att utvecklas i sitt yrke och därmed

också stimulera skolutveckling. Men hur ska det här gå till Björn?

BÅ: Ja alltså först får man egentligen konstatera att vi kan inte ha ett skolsystem som inte ger lärare möjlighet till utveckling under hela sin karriär, det är liksom, där någonstans måste samtalet börja. Personer väljer att bli lärare av olika skäl. Man är intresserad av barn, barns utveckling, av ämnen, av undervisning, av allmän utveckling och såna frågor. Något som ökar attraktiviteten på ett yrke det är vilka möjligheter man har att utvecklas i just de här områdena som gjorde att man valde att bli lärare en gång i tiden. Det är ett sorts erbjudande om att går du in i det här så får du möjlighet att utvecklas i det som du upplever viktigt.

KH: Ni pratar också i utredningen om att det är vissa byggstenar som är centrala i det här arbetet.

BÅ: En byggsten handlar om att utveckla kompetens. En annan handlar om att erkänna kompetens. Och en tredje handlar om att man måste ha ett bra system för att använda kompetens. Om man har olika kompetenser utvecklade så måste man tänka att vi ska kunna använda dem strategiskt också.

KH: De här tre byggstenarna samspelar och det har betydelse.

BÅ: Ja men jag tror att det är såhär, vi måste se till helheten här, men vi måste också försöka se till de olika delarna. Och vill man bygga en stark lärandekultur då måste man också så att säga stimulera det på lärandekulturens villkor, och då är det vissa saker som är drivkrafter för lärare, möjligheten att få gå vidare i sin kompetensutveckling och såna saker. Då måste man frikoppla det från att ta sig an andra uppdrag så att alla lärare måste ha möjlighet att få utvecklas och fördjupa sig. Alla lärare måste när de så tycker att det passar få möjlighet att begära ett erkännande för sin kompetens. Och då måste man ha tydliga så att säga kompetensbeskrivningar eller målbilder att mäta sig mot i processer som då är transparenta och som lärare kan ha tillit till. Och sen måste man ha möjlighet att kunna räcka upp handen och säga – jag skulle vilja ta mig an här en svårare uppgift för jag har den här och den här kompetensen. Och då kan man gå vidare, och då får vi liksom en lärandekultur som bygger på att man drivs i sin utveckling. Man får erkännande för den kompetens man har och man kan vara med och kliva in att ta svårare uppgifter. Och det är en av våra stora utmaningar att se till att vi får en situation där de skickligaste lärarna tar sig an de svåraste undervisningsuppgifterna. Det finns förstås många dimensioner av vad en lärandekultur kan vara. På ett vis så är det ju på en strukturnivå. Det handlar om att bygga modeller som stärker det här, men sen finns det en individnivå som handlar om att ha ett sånt sätt att jobba kollegor tillsammans och emellan, att man faktiskt håller fokus på uppgifterna, på undervisningen och att man faktiskt hjälper varandra i utvecklingen. Och där kan man se hela det här sättet att bygga en reform som att man vill ge lärare större möjligheter att ha inflytande över sin egen och professionens utveckling.

- SW: Ja men för jag tänker precis det att en dimension av det är då en slags nyfikenhet och en vilja till att lära nytt. För mig är det det som är, det är en lärandekultur och man öppnar upp för varandra och man vågar visa sig svag och väldigt bra gentemot varandra i sin undervisning.
- GGS: Det tror jag du har alldeles rätt i och där finns också ett element av att våga försöka följa upp – vad är, vad blir utfallet av den här typen av undervisning jag gör? Och ta med kollegor i det samtalet och hjälpa varandra att se att här lyckas man och här lyckas man inte så att vi alla kan hjälpa varandra i vår utveckling.
- KH: Ja jag vill anknyta till det som Samuel sa för en stund sen om att lärare behöver samarbeta och behöver vilja och ha tid att samarbeta. Och Gunilla pratade om en kulturförflyttning där ett mer fördjupat samarbete kring utveckling av undervisning. Och i en del fall har ju karriärreformen förbättrat det här, det visas i uppföljningar. Och där säger man också att det är den största vinsten med reformen. Lärare beskriver att förstelärare och lektorer driver liksom ett utvecklingsarbete och leder pedagogiska samtal. Och det upplevdes då som väldigt positivt av alla lärare. Men det finns också exempel på skolor där karriärstegsreformen försvårat lärarsamarbetet faktiskt.
- GGS: Alltså jag kom att tänka litegrann på någon liksom liknelse med det här när man sitter i ett flygplan och man får instruktioner om hur man ska bete sig om det blir lufttrycksfall och sådär. Och då särskilt om man är ute och reser med barn och då är det liksom alltid den vuxne som ska se till att få syrgas först, alltså (skratt) för att då kunna liksom ge och ta hand om barnet på ett bra sätt. Och jag tycker att det liksom påminner (skratt) litegrann om den här situationen, att det är viktigt att lärarna helt enkelt får möjlighet att utvecklas tillsammans och liksom få den här syrgasen då för att kunna liksom ge eleverna det de behöver. Och så jag tycker det är rätt tänkt att lärarna får stå i fokus och att få må bra helt enkelt i sin profession.
- BÅ: Det är naturligtvis helt centralt att man har fokus på lärarna här då. Att alltså vi har i alla tider varit ganska medvetna om att i ett lärarkollegium så arbetar vi på olika sätt och vi vet att vi når resultat på lite olika sätt. Helt enkelt därför att några är mer erfarna och några är mer skickliga. Men vi behöver se till att vi har en systematik för att stärka alla lärare i det här. Och att faktiskt liksom skapa just en sån lärandekultur där man liksom utvecklas i arbetet. Och då tror jag också det är viktigt att man har processer där man erkänner kompetenser. De måste vara designade på sånt sätt att lärare känner tilltro till dem, det handlar om transparens och legitimitet och såna här saker. Kompetens erkänner man bakåt, det vill säga vad har man uppnått? Men sen använder man kompetens framåt, det vill säga man ser tydligt att det här är vilken kompetens en person har och här har vi en uppgift som är av den här svårighetsgraden, och då siktar vi mot att använda den kompetensen här då. Så tydlighet, transparens och förutsägbart, det tror jag är bra grunder för samarbetet. Kan vi gjuta in mer av det i den här situationen så kan vi verkligen utnyttja

den möjlighet att lärare vill utvecklas, kan utvecklas och ta sig an svårare uppgifter.

KH: Att lärare vill utvecklas, kan utvecklas och tar sig an svårare uppgifter, det tar jag fasta på. Och lärare blir nyckelspelare i det här utvecklingsarbetet som drar in utvecklingen i skolan i klassrummet till och med. Ja vad tänker ni om det?

SW: Ja jag tänker att det måste finnas kunskap här då om hur man leder och driver såna processer. Och de processerna ska bygga på forskning, för det ökar chanserna att lärarna vill vara delaktiga. Det ska alltså vara tydligt att det leder till det som är skolans uppdrag, elever lär sig det som är tänkt och att de utvecklas till en slags samhällsmedborgare som kan fatta genomtänkta beslut. Jag tycker också att det är viktigt att man som lärare känner tillit till den som leder. Och en av de skolor som jag har arbetat på hade stöd av Göteborgs universitet vilket för mig gav en slags känsla av legitimitet och det kollegiala lärandet. Och jag tror att både lärare och rektorer behöver ha det här stödet. Det som hände sen var att mitt kollegium valde att frivilligt driva vidare de metoderna även när samarbetet avslutades.

KH: Den här utvecklingen som du beskriver, den kräver ju en systematisk ledning. Kan man säga att det är just den här ledningen som professionsprogrammet ska skapa stödstrukturer till?

SW: Ja jag jobbar då med learningstudy och handledning kopplat till detta långt, ganska långt innan det fanns förstelärare. Och vi hade ju som sagt hjälp av universitetet, jag tänker att högskolan behöver oss för att undervisa sin kunskap om undervisning, och vi behöver dem för att utveckla vår undervisning. Sen har ju lärare ett tydligt uppdrag och det uppdraget sker främst genom en kvalitativ undervisning, och därför behöver vi identifiera vad som ska läras ut och på vilket sätt, genom att undersöka vilket resultat för undervisning faktiskt får. Och jag tror inte alls att det görs bäst av en ensam lärare, utan genom att systemiskt förbereda och utvärdera undervisningen. Och där är ju då en sån metod till exempel learningstudy. Sen tänker jag att ett professionsprogram som Björns utredning beskriver absolut kan vara ett sätt att möjliggöra en professionell utveckling av lärarkollegiets kompetens.

KH: Samarbete och länk är ju två viktiga ord, för dels har ni haft ett väldigt intensivt lärarsamarbete på skolan där man har tillsammans utvecklat sin undervisning. Och dels har ni samarbetat med högskolan. Så det är länkar på många olika håll som driver utveckling.

SW: Ja och jag tänker att det är viktigt, det skapar en legitimitet åt mig som lärare och lärarlag, skolan som helhet. Det som händer, det hände för oss på den skolan det blev att vårt yrke blev, alltså man tar sitt jobb på allvar, att man förstår vikten av det man gör, alltså inte vem som helst kan göra det här. Och därmed så blir det också mycket roligare.

- BÅ: Det jag tycker jag kan höra här det är ju liksom konturen av en annan typ av professionell roll, ni blir också aktiva. Ni utövar yrket men ni blir med om att utveckla yrket, kunskapsbasen och alla de här bitarna. Så det är litegrann en annan lärarroll som kliver fram där som bygger kompetens kring professionen på ett nytt sätt.
- SW: Ja vi förstod att det som vi gjorde att det här utvecklingsarbetet att det spelar faktiskt roll att det kommer leda till att elever lär sig saker och vi blir bättre på att undervisa. Då blir det liksom enklare att få med sig kollegor på det tåget än om det hade kommit bara pålagt utifrån att det här ska ni göra, eller vår rektor har sagt – nu ska vi gå på någon föreläsning.
- KH: Du beskriver ganska tydligt att ni lär er som lärare väldigt mycket. Jag tänker på lärosätets roll, de har väl ganska stora behov av att lära också av det som sker i klassrummen?
- BÅ: Lärosätena de är ju jätteberoende av att ha starka välutvecklade samarbeten med väldigt skickliga lärare. För det som vi behöver åstadkomma egentligen det är ju en ordning där blivande lärare möter och lär sig av de allra skickligaste lärarna. Och det är liksom en ny mekanik vi är ute efter där. Och det innebär också att om man utvecklar skolan utifrån de här idéerna så innebär det också att man kommer att stärka skolan och det kommer också innebära att man kommer att stärka akademierna, alltså högskolans möjlighet att bygga vidare på kompetens, att utveckla kompetens. Det handlar om att lärares frågor om undervisning i klassrummet kan utvecklas på ett nytt sätt motsvarande egentligen det som man har inom det medicinska området där man pratar om den kliniska forskningen. Här blir det ju ett sätt att få aktiva lärare att bli medskapare i kunskapsbasen för professionen.
- KH: Och lärare som medskapare i professionen det tänker jag mig att alla lärare ska vara.
- BÅ: Den modell vi ska ha för att arbeta som lärare den innebär att alla får möjlighet att utveckla sin kompetens succesivt under yrkeslivet. Man blir både mottagare av såna insikter som andra arbetat fram. Men man blir också, man ger också bidrag till det på olika sätt.
- GG: Jag skulle vilja knyta an till det här som Samuel sa om vikten av att utvecklande processer ska byggas på forskning. För jag tror att ute på skolorna så finns det liksom en större tillit till ja högskola, universitet och Skolverket vad det gäller, ja både innehåll och stödstrukturer, än till huvudmännen. Alltså huvudmännens ambition och inriktning kan vara mycket spretigare och ha en större spännvidd helt enkelt och större variation. Och så förutsättningarna hos olika huvudmän är så pass olika då. Så systematik är trots allt liksom viktigare än de här liksom enstaka spridda eldsjälarna och enstaka excellenta skolor. Och ja tyvärr tror jag det har funnits en liten naiv tilltro till att just de här enstaka individerna och skolorna ska vara de som ska förflytta berget. Och jag tror att vi behöver helt enkelt en starkare professionell identitet bland alla lärare. Och det här fokuset på individer tycker jag delvis har förstärkts av förstelärarreformen.

- KH: Du menar att behövt av strukturella förändringar istället för överdriven tilltro till individuella stjärnor alltså?
- GGS: Mmm...
- KH: Ja Björn vad tänker du?
- BÅ: Vi behöver egentligen ett excellent skolsystem och för det så behövs det egentligen strukturer så att alla lärare kan utvecklas utifrån där man är. Vi har ju egentligen inte haft särskilt bra strukturer för att utveckla lärares kompetens, utan de stora insatserna vi egentligen har haft de har ju handlat rätt mycket om att informera om någon ny reform, till exempel en ny betygsskala eller något sånt där. Så det är inte riktigt samma sak faktiskt som kompetensutveckling. Och jag menar att det måste böttna i de enskilda lärarnas behov, det vill säga man ser i sin praktik – vad är det jag behöver bli duktigare på? Sen måste man också ta in i bilden förstås att skolhuvudmännen och skolorna har behov där man kan utveckla strategier. Här behöver vi utveckla kompetens generellt i det här området. Men de där två sakerna kan inte få stå mot varandra och jag ser litegrann ett nytt landskap framför mig.
- KH: Och det här nya landskapet då det bygger också mycket på att lärosätena ska bidra med sin kunskap och erfarenhet. Du har erfarenhet av det här Samuel?
- SW: Jo jag tänker att själva underlaget till högskolans forskning finns på skolorna i form av lärares undervisning och elevers lärande. Och därför så tänker jag att, eller jag tror på att låta lärarna bedriva forskning samtidigt som de arbetar, alla borde vinna på det. I början på 2000-talet så kontaktade Göteborgs universitet den skolan som jag arbetade på för att testa nya teorier om lärande, och där ville de se vilken effekt lärarnas undervisning fick på elevers lärande. Så man kan säga att de gav lärarna teorin och metoden och universitetet fick tillbaka underlag till sin forskning.
- BÅ: Det där är ju ett intressant exempel, alltså vad är det för typ av kunskapsgrund som man behöver, både för skolan och för att utbilda lärare? Och vad det är som professionens så att säga, vari består professionens kunskapsgrund och hur ska den etableras? Och då tänker jag att det här fokuset på lärares och rektorers för den delen professionella utveckling, det ger ju helt enkelt också lärosätena också en helt ny situation. Som du sa tidigare Samuel du sa ungefär såhär – högskolan behöver oss, och det är naturligtvis så att det finns en massa viktig kompetens inom lärosätena som kan vara till stor gagn för skolan. Samtidigt så är det så att med den här modellen professionsprogram där det blir också tydligare vilka kompetenser som finns i skolan, så får ju också lärosätena ny kompetens att tillgå. Och där växer det också just nu fram intressanta samarbeten kring praktisknära skolforskning.
- SW: Jag tänkte på om man ska ta lärare och låta dem forska, hur alltså med tanke på den här

lärarbristen som är just nu, och ser ut att bestå under ett antal år, hur ska det liksom fungera rent praktiskt?

- BÅ: Två klassiska bekymmer för ett skolsystem brukar vara tillgången till lärare och tillgången till väldigt skickliga lärare. Det är liksom två aspekter som är nyckeln här. Och jag tror att man måste analysera just situationen just utifrån skolans uppdrag. Och skolans uppdrag är bredare än lärarens uppdrag. Det handlar om att fokusera på vad som är allra viktigaste i lärarens uppdrag, och det är undervisningen och undervisningsprocessen. Och så måste man helt enkelt plocka in andra yrkesgrupper som sköter en massa andra uppgifter. Så att man kan få mer tid för lärare att göra det som är deras unika syssla. Jag kan inte se det som en framgångsväg och tänka att inte satsa på lärares möjlighet att utveckla sin kompetens.
- KH: Något annat som ni betonar i utredningen det är ju att skolutveckling och en ökad lärarkompetens inte går igenom till exempel informationsspridning eller att utomstående experter kommer och pratar om framgångsrika undervisningsmodeller, det tror ni inte heller på.
- BÅ: Det som är viktigt det är ju att man blir, att lärare blir aktiva så att säga delar av att bygga kunskapsbasen. Och det måste ingå som en reguljär del i att vara lärare. Du nämnde Samuel learning studies som är en modell att undersöka sin undervisning i syfte att förbättra den. Det är liksom en cyklisk process som finns i det där. Det är sånt vi måste ha mycket mer av och där lärare aktivt engageras i att själv, naturligtvis ta utgångspunkt i vad man redan vet i forskning, men också så att säga arbeta med forskningsrön i den miljö där man faktiskt är. Hur kan det bidra till att göra kvaliteten bättre på undervisningen just här i min klass?
- KH: Vi ska komma in på det här också med definierad kompetens, ni skriver att tydliga och kända målbilder driver utveckling. ”Poängen med att utveckla dessa beskrivningar är att skapa rörelse”, och det här var ett citat då. Men hur de utformas det påverkar rörelseriktningen. Det här tycker jag låter jättespännande, vad tänker vi om det här och hur ska de här målbilderna kunna utvecklas?
- GGS: Alltså själv har jag lite svårt för det här lite överexploaterade ordet målbilder. Men om man liksom omformulerar det till att det handlar om att sätta ord på vad undervisningsskicklighet faktiskt är och på så sätt förtydliga ja en form av tyst kunskap som jag tror finns inom lärarkåren. Då tycker jag att det är jättebra. Och det har jag tänkt på när jag har läst utredningen att det är ganska märkligt att det inte finns tydliga kriterier för vad undervisningsskicklighet är, det skulle vi behöva. Och då liksom om man använder sig av de formuleringarna och då kan de här beskrivningarna fungera som en motor i kollegiala samtal och kanske också då förtydliga, alltså vilken riktning man ska ta i sin utveckling.

- SW: Ja jag tänker också att det är viktigt att kunna definiera vad som är en god undervisning, både för en själv men också för skolan som helhet och kollegiet. Och jag tänker att en god undervisning bör bygga på eleverna förståelse och tankar. Alltså bygga vidare på dem när jag har lektioner och sen tänker jag också att det finns inte ett sätt att uppfatta en lärandesituation. När jag planerar min undervisning så har jag en uppfattning om hur något ska behandlas för att eleverna ska förstå något som är nytt. Och den tänker jag att den är ju begränsad av min egen erfarenhet. Och den här erfarenheten växer ju såklart ju längre tid jag undervisat. Men den breddas också snabbare om jag har ett kollegie att utveckla min undervisning med. Och då känner jag också att jag äger mitt eget lärande.
- KH: Absolut för att utveckling sker ju i dialog som du beskriver, det gynnas också av att vi kan definiera vart vi ska, vad ska man kunna när man kan det? Brukar vi ju säga. Och vi ställer ju det kravet på oss själva gentemot elever att kunna definiera. Och i allt lärande så är det möjligt eller omöjligt att göra inom professionen också.
- GGS: Det är klart man måste tro att det är möjligt att göra. Men jag tror man måste också komma ihåg att läraryrket är väldigt intensivt. Jag brukar likna det litegrann med att det är nästan som att befinna sig i en centrifug av intryck och aktiviteter hela dagarna. Och för att verkligen liksom kunna föra den här dialogen om vad som händer, varför det händer, hur kan det utvecklas och förändras? Då krävs det att man får möjlighet att liksom stiga ur den här centrifugen och vad ska jag säga, avgiftas från den för att få den distans om ändå krävs för att liksom ha en kvalificerat samtal om sin verksamhet. Och för att det ska då fungera, då krävs det att man har starka stöd och hjälpstrukturer.
- KH: Och de här hjälp- och stödstrukturerna måste vara robusta är ett ord som du använder Björn. Och den som ska leda de här processerna behöver ju verkligen medvetet och aktivt jobba med den här kulturförflyttningen som Samuel har levt i i flera år vågar jag påstå. Att leda den här typen av processer och det är också ett exempel som jag förstår på ett sånt här kvalificerat lärararbete som utredningen pekar på. Ja i utredningen så föreslås flera nationellt reglerade kompetensnivåer Björn, det här är vi jättenyfikna på.
- GGS: Jag har valt att inte lägga ett färdigt förslag, såhär ska det se ut. Utan jag har försökt lägga en grund för nästa led i processen där lärare och rektorer involveras mycket mer i diskussionen om – hur kan vi beskriva kompetens på olika nivåer och så vidare? Vad är vår idé om god undervisning eller starkt skolledarskap? När man väl har gjort den resan då måste man också fastställa de här nationellt. Att utmaningarna är olika i olika klassrum det är innebär inte att vi kan prata om yrkesskicklighet på helt olika sätt. Det är undervisningsskickligheten som bör vara det centrala kriteriet för grader av kompetens i yrket. Det centrala är att man får jobba med det här i en sån process där man själva definierar det här och där vi också involverar de professionellt verkamma forskare och samhället på olika sätt i en sån diskussion.

- KH: I utredningen då skriver ni om att skapa likvärdighet till möjlighet för kompetensutveckling för lärare precis som vi eftersträvar likvärdighet för elevers utbildning. Ni betonar sambandet, vill du utveckla det?
- BÅ: Den stora utmaningen är att försöka vända karriärrörelsen. Idag är det ju så att lärare ofta börjar på svåra skolor och sen gör man karriär till andra skolor. Och vi skulle behöva ha ett system och det där jag menar att professionsprogrammet spelar roll, stöd rörelsen att när man med stingande kompetens så rör man sig mot svårare utmaningar. Och det är ju alla branscher det naturliga att de svåraste uppgifterna de löses av de skickligaste. Och det där måste vi hitta ett sätt att skapa förutsättningar för och ett sätt att tala om och ett sätt att genomföra.
- KH: Men nu undrar jag – hur kommer det sig att ni inte har kopplat professionsprogrammet till löneutvecklingen direkt?
- BÅ: Där finns en generell modell på svenska arbetsmarknad att det är parterna som sätter lönerna. Men visst vore det väldigt märkligt om det inom skolan inte skulle vara så att man betalar högre för de som är mer erfarna och skickliga.
- KH: Om man tänker på huvudmännen då, vilken nytta har de av det här förslaget?
- BÅ: Varje huvudman har ju behov av att ha tillgång till så skickliga lärare och så skickliga skolledare som möjligt, och sen är det ju så att själva modellen ger ju också skolhuvudmännen en större möjlighet att använda kompetensen strategiskt, och det är ju nyckeln där.
- KH: Vi ska prata om utmaningar med professionsprogrammet, men först ska vi lyssna på en lärarröst igen. ”bara för att det finns karriärsteg så behöver man inte välja att arbeta mot dem, att vara lärare är ett fantastiskt utvecklande och krävande yrke ändå, men utan karriärsteg finns risken att lärare som söker vidare utveckling lämnar yrket”. Gunilla?
- GG: Ja jag håller delvis med där och läraryrket är verkligen otroligt komplext och det är liksom den ena dagen är inte den andra lik, och jag tänker då att varje lärare som verkligen då varje dag utför det här komplexa, avancerade, ansvarsfulla uppdraget i klassrum över hela landet, de är verkligen värda ett erkännande. Och det borde vara självklart att det är alla lärare under hela sitt yrkesliv får möjlighet att, eller erbjuds möjlighet att utveckla sin undervisning. Och det är lite som man är inne på som du beskrev Björn i det här professionsprogrammet, och det känns ju som en jättefall framåt, jättekul. Och om man också får liksom en större enhetlighet och bättre förutsättningar, då tror jag man kommer att vinna mycket på det, och bara därför tror jag att många kommer att välja vara kvar i yrket.
- KH: Det här låter ju väldigt positivt Gunilla, men vilka är de största utmaningarna som ligger i det här förslaget då? Vad tänker ni om det?

- GGs: Ja alltså det här är liksom början på en ganska lång process får man förstå. Det är klart att det finns många frågor kvar, bland annat just de här hur-frågorna, alltså hur ska genomförandet av det här professionsutvecklingen, professionsprogrammet ske? En annan utmaning, kanske lite det här fortbildningströttheten, det här snabba förändringen som varit inom skolvärlden senaste nästan tio åren, och jag tror att Sveriges lärare behöver stabilitet.
- SW: Ja jag håller med Gunilla mycket i det du säger, men jag tänker också på att i och med att det är lärarbrist, hur ska man lösa om man till exempel vill forska som lärare, och då blir man ju av med personal och hur ska man, ja vart kommer de nya lärarna från? Men samtidigt så är det ju så att om man inte gör någonting så kommer man inte att öka attraktionskraften i läraryrket och då händer det ingenting. Så på sikt så tror jag det är jätte viktigt.
- KH: Ja nu kommer du in på det här med arbetsbördan.
- SW: Ja och då tänker jag att det initialt borde bli en ökad arbetsbörda för de lärare som är kvar i skolan samtidigt som några kanske då forskar.
- KH: Ja Björn du som är pappa till utredningen du får säga någonting också, men vad tänker du är svårast?
- BÅ: Det som är en stor utmaning här nu det är att sjösätta nästa led i processen här, det som måste involvera lärare och rektorer i det här samtalet om skicklighetsnivåer, kompetenser, hur ser god undervisning ut? Skapa ägarskap liksom där lärare och skolledning känner – det här är våra modeller, så här vill vi utvecklas. På ett annat plan så tänker jag på det här som ett sätt att skapa ett, det är liksom konturen av ett nytt samhällskontrakt mellan samhället och de kunskapsbärande professionerna, det är ett samhälle med den typ av ambitioner som det svenska samhället har. Så då måste man ha ett sånt starkt kontrakt, hur stödjer vi skickligheten, utvecklingen av expertis när det gäller undervisning så att skolan fungerar riktigt riktigt bra. Och kan liksom axla det uppdrag som skolan har. Där någonstans är ju den stora utmaningen.
- KH: Vad ser ni för möjligheter?
- GGs: Jag är väldigt förtjust i den här formuleringen om att det är ett nytt samhällskontrakt för lärare i ett kunskapssamhälle. Det tycker jag är, det tycker jag liksom naglar fast den här liksom inriktningen som vi är på väg emot och som utredningen liksom behandlar i sin helhet, för jag tycker det är väldigt mycket det det handlar om.
- SW: Jag tänker att det är som Björn har varit inne på här att det blir en ökad professionalisering av yrket och i förlängningen en förändrad syn på läraryrket och framförallt så blir det en vinst för kommande elever. Jag tänker också att för egen del att det blir ett mer spännande yrke.

GGS: Ja det är alltså ett genomtänkt förslag som förhoppningsvis kan stärka hela lärarkåren. Det handlar verkligen om oss.

KH: Ja det är dags att börja runda av det här samtalet och vi har talat om hur det ser ut idag, och vi har talat om utredningens förslag om en lärarprofession som äger sin egen utveckling, definierad undervisningskompetens och möjligheter att styra kompetens dit det mest behövs. Vi är fortfarande i början av den här processen och väldigt många frågetecken finns att rätta ut, hur återstår att se. Du har lyssnat på en produktion från Skolverket, jag heter Karin Han och är undervisningsråd. Medverkat har också Samuel Wennerholm som undervisar i SO och spanska i Göteborg. Gunilla Granat Silén med erfarenhet från att samordna förstelärare i kommunen, och förstås lärare och periodvis förstelärare. Björn Åstrand från Umeå universitet som ansvarat för utredningen om bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner har också medverkat. Tack för att ni var med.

[musik]

SW: Tack.

GGS: Tack.

BÅ: Tack.

KH: Tycker du att det här var intressant så finns ytterligare en podd och ett par filmer som handlar om karriärstegsreformen på Skolverkets hemsida. Vi kommer att fortsätta den här diskussionen kanske också genom våra sociala medier. Välkommen att vara med. Tack för att du har lyssnat och hej då.

[musik]